

Oponentský posudek na disertační práci

Basel III Impact on Czech Banks and Effectivity of Capital Ratios to Predict Bank Distress

Autor: PhDr. Milan Matejašák MSc.

Školitel: doc. Ing. Petr Dvořák, Ph.D.

Oponent: PhDr. Jakub Seidler, Ph.D.

Disertační práce má za cíl vyhodnotit dopad nových regulatorních pravidel známých pod termínem Basel III na český bankovní sektor a na jeho schopnost nadále poskytovat úvěry reálné ekonomice. Práce také blíže analyzuje, jak tuzemský bankovní sektor jako celek reagoval v dobách finanční krize na blížící se zpřísněná kapitálová pravidla a jakým způsobem svůj kapitál navýšil. Poslední kapitola práce pak šířeji nahlíží na evropský bankovní sektor s cílem ukázat, zda jednoduché indikátory finanční páky neslouží jako vhodnější ukazatel budoucích problému bank ve srovnání se složitějšími ukazateli využívajícími rizikově vážená aktiva.

Disertační práce se tak skládá ze tří částí, které spojuje tematika regulatorního rámce Basel III a reaguje tak na vysoce aktuální a důležitá téma. Z tohoto pohledu byl autorův výběr témat velmi pohotový, jelikož se snaží reagovat na řadu nezodpovězených otázek současného bankovníctví.

První část – Basel III: Will borrowing money from Czech banks become more expensive?

První část práce se snaží odhadnout dopad zvýšených kapitálových požadavků na klientské úrokové sazby. Kapitola využívá standardní postupy navazující na citované články, je logicky strukturovaná a přináší jasné závěry i diskuzi případných nedostatků a návrhů na další výzkum. Tato diskuse je přínosná, jelikož předpoklad, že banky budou chtít nadále cílovat určitou výši RoE, je poměrně silný, o to více po šoku, kterým byla finanční krize. Ta přinesla zcela jiný pohled na dosavadní výnosnost v bankovníctví. Je proto přínosné, že autor v další části práce tento předpoklad opouští. Je také potřeba ocenit, že se autor dobře zorientoval v balíku nových kapitálových pravidel, která se s příchodem Basel III (CRD IV/CRR) podstatně zkomplikovala.

V případě aplikace výpočtu na tuzemský bankovní sektor přináší do výpočtu velkou nejistotu arbitrárně stanovená hranice kapitálové přiměřenosti 13 % a skutečnost, že výpočty se pak týkají pouze několika málo tuzemských bank. Navíc část z těchto bank jsou nové banky se snahou navýšit svůj tržní podíl – z toho důvodu budou pravděpodobně dlouhou dobu akceptovat nižší výnosnost a preferovat nižší náklady raději, než aby omezily svou konkurenceschopnost přes vyšší sazby. Z toho titulu je potřeba výpočet v konkrétním případě tuzemského sektoru s vysokou kapitálovou přiměřeností chápat jako ilustrativní.

Autor tyto nedostatky však ve velké míře zmiňuje jako návrhy na další výzkum a připouští, že dopad nových pravidel na sazby v tuzemském bankovním sektoru bude malý.

Díličí připomínky:

- autor na str. 13 píše: *In October 2013, the Czech National Bank (ČNB 2013a, ČNB 2013b) decided it would not implement the countercyclical buffer gradually until 2019, as the original Basel III standard suggests*, ve skutečnosti však asi autor myslel conservation buffer, protože ČNB proticyklickou kapitálovou rezervu zavedla již od roku 2014, ale stanovila její výši prozatím na nulovou hodnotu, což pak autor v závěru odstavce zmiňuje.
- není příliš popsáno, jak autor přistupuje k položce other interest income (OII), která může být z celkových úrokových zisků také významná, vzhledem k tomu, že např. v tuzemském sektoru drží banky velkou část svých aktiv v dluhopisech.
- Je poměrně diskutabilní, zda stanovená hranice 13% pro „regulatorní tlak“ by měla obsahovat proticyklickou rezervu, které má vždy delší dobu náběhu.

Druhá část – Basel III: How have Czech banks reached higher capital ratios?

Druhá část práce přináší bližší pohled na to, jak tuzemský bankovní sektor reagoval na blížící se růst kapitálových požadavků a jakým způsobem dosáhl své vysoké kapitálové přiměřenosti. Je nutno ocenit, že autor využívá v co nejvyšší míře data ze individuální banky a nevyužívá pouze dělení přes velikost bank (velké, střední, malá, atd.), které je dostupné ve statistikách ČNB. Z toho titulu tak kapitola přináší mimo samotných závěrů i řadu přínosných informací o tuzemském bankovním sektoru v letech od propuknutí finanční krize.

Stejně jako v předchozí části mohou být výsledky ovlivněny arbitrárním rozhodnutím týkajícím se 13% hranice kapitálové přiměřenosti, kterou autor považuje za hranici regulatorní tísně. Vzhledem k takovému ad hoc předpokladu tohoto parametru bych proto očekával určitou citlivostní analýzu na tento předpoklad. Jistým zjednodušením je také fakt, že se autor blíže nevěnuje rozdílům ve výpočtů kapitálových požadavků napříč bankami – zatímco velké banky používají na velkou část svých portfolií Advanced IRB, menší banky nikoliv. Zajímavá skutečnost týkající se růstu kapitálové přiměřenosti v dobách krize se totiž týká případné „nežádoucí“ optimalizace rizikových vah – tato problematika je v článku zmíněna pouze okrajově, což je škoda – tento typ analýzy by mohl přinést další zajímavé závěry, zda banky využívající Advanced IRB a pokročilé modely reagovaly v krizi jinak a mohl tak být u nich patrný náznak optimalizace rizikových vah.

Díličí připomínky:

- Autor došel k závěru, že během krize u některých bank došlo k poklesu rizika a růstu aktiv. Jak však upozorňuje ČNB (2014), za tímto jevem mohl být i nárůst podílu českých vládních dluhopisů v bilancích bank, které mají vesměs nulovou rizikovou váhu. Čistě pro informaci, konec roku 2013 byl ovlivněn i intervencí ČNB, která způsobila nárůst aktiv bankovního sektoru o zhruba 200 mld. Kč.
- Oponent zcela nerozumí argumentaci, že studie je významná z regulatorních důvodů, jelikož ČNB může časem stanovit nenulovou sazbu proticyklické rezervy. Tato rezerva však patří mezi tzv. „soft“ požadavky, a pokud by ji banky nesplnily, měly by částečně omezenou výplatu dividend, aby kapitál doplnily. Způsob navýšení kapitálové přiměřenosti by tak byl poměrně jasně stanoven.

Třetí část – Can simple measures of capital adequacy outperform risk-weighted measures as predictors of bank distress?

Třetí část práce ukazuje, do jaké míry jsou jednodušší ukazatele finanční páky lepší indikátory včasného varování ve srovnání se složitými kapitálovými poměry. Autor využívá svou databázi problémů bank v EU v letech 2008-2012 a uzavírá, že jednoduchý ukazatel zadlužení (leverage ratio) je v tomto ohledu horší ukazatel, než samotná kapitálová přiměřenost. Na druhou stranu, využije-li se jednoduché leverage ratio v rámci komplexnějšího přístupu hodnocení rizikovosti banky CAMEL, je tento ukazatel vhodnější než složitější kapitálové poměry.

Je potřeba ocenit, že autor sestavil vlastní databázi krizí evropských bank a nespolehal na obdobné starší databáze vytvořené v jiných studiích. Největší metodologický problém této části se týká jednoleté frekvence dat, což způsobí, že autor využívá různě aktuální data před tím, než se banka dostane do problémů. Tento problém však autor zmiňuje a vzhledem k dostupnosti veřejných dat a počtu bank v problémech není možné zřejmě postupovat jinak. Z pohledu policy závěrů oponent doporučuje v případném dalším výzkumu se zaměřit na podchycení regulatorního záměru využívat současně jak kapitálové poměry, tak leverage ratio.

Dílčí připomínky:

- autor zmiňuje, že práce je unikátní v tom, že je založena na unikátním vzorku evropských bank v problémech, přitom obdobná empirická studie využívající podobnou metodologii založenou na CAMEL byla pro evropské banky v roce 2009 zveřejněna IMF (Cihak a Poghosyan, 2009). Tuto studii autor sice zmiňuje, zároveň však uvádí, že jejich databáze „bank v problémech“ byla tvořena na základě novinových článků a je tak velmi volatilní. V tomto případě bych tak očekával, že text bude obsahovat detailnější srovnání původního datasetu ve studii Cihak a Poghosyan a datasetu autora, aby ilustroval kvalitu obou datasetů.
- Využití indikátoru non-performing loans (NPLs) pro hodnocení kvality aktiv mohlo přinést do analýzy podstatné zkreslení, jelikož definice NPLs nebyla v průběhu celé krize jednotná napříč evropskými zeměmi. I z toho důvodu by tak bylo poměrně žádoucí zkusit jako jinou alternativu ukazatele kvality portfolia banky, např. ztráty ze znehodnocení, zejména když autorovo zjištění je, že poněkud překvapivě právě parametr „asset quality“ nedává řádnou predikci problému banky, jak by se očekávalo.

Celkové hodnocení disertační práce:

Disertační práce se skládá ze tří částí, které se zaměřují na různé problémy spojené se stabilitou bankovního sektoru a novými regulatorními pravidly. Ačkoli je v jednotlivých částech práce řada zjednodušení, které pak činí závěry z policy pohledu méně relevantní, jedná se vždy o velmi aktuální témata a autor využívá relevantní metody, pomocí kterých lze do jisté míry na otázky odpovědět. Metodologická zjednodušení vycházejí často z nedostatku detailních individuálních dat, na čemž je výzkum v těchto tématech vždy velmi závislý. Autor však naznačil možné postupy a v rámci dostupných veřejných dat učinil řadu velmi užitečných analýz.

Práce dobře dokumentuje, že se autor ve zvolené tématice bankovní regulace vyzná a je schopen velmi aktuální témata uchopit a empiricky je analyzovat. Autor správně definoval problémy, navrhl možná řešení a na základě provedených analýz pak formuloval závěry s možnými návrhy na další výzkum. Předložená práce tak splňuje nejen vysokou relevanci zvolených témat a solidně provedený empirický výzkum, ale také i akademické standardy – což dokumentuje i skutečnost, že část práce již byla přijata k publikaci v recenzovaných časopisech s impakt faktorem.

Otázky k obhajobě:

- k části 1 a 2: stanovení 13 % hranice regulatorní tísně příliš nediskutuje skutečnost, že některé nové kapitálové požadavky jsou pouze „soft“. tj. při jejich neplnění bance nehrozí ztráta licence, ale pouze určité omezení na výplatu dividend, aby kapitál navýšila. Tato skutečnost by mohla být diskutována, jelikož tento předpoklad je využit ve dvou částech práce.
- k části 3, do jaké míry může být nesjednocená definice úvěrů v selhání napříč evropskými bankami příčinou skutečnosti, že kvalita aktiv nehrála v hodnocení pomocí CAMEL očekávanou roli. Nemůže být tato skutečnost způsobena i tím, že NPL ratio je stavová veličina, která reaguje na změnu kvality portfolia s větším zpožděním?

Závěr:

Předložená disertační práce splňuje požadavky, které jsou na disertační práce na Vysoké škole ekonomické v Praze kladené a z tohoto důvodu **práci doporučuji k obhajobě** před příslušnou zkušební komisí pro obhajobu disert

V Praze dne 30. 8. 2015

PhDr. Jakub Seidler, Ph.D.

IES FSV UK & ING Bank